

MARIUSZ KOPER

O NAZWACH TERENOWYCH NA *-IZNA* ORAZ *-SZCZYŻNA*

W studiach nad nazewnictwem terenowym Polski bez trudu odnajdujemy nazwy typu *Burakowszczyzna*, *Hubowizna*. Dość duże nasycenie mikrotoponimów z wykładnikiem słowotwórczym na *-izna* oraz *-szczyżna* spotykamy na obszarze pogranicza polsko-ruskiego. Dotyczy to zarówno mikrotoponimii historycznej, jak i współczesnej. Charakterystyczny model toponimiczny doczekał się nawet obszernego studium onomastycznego¹. Jego autorka starała się m.in. ustalić kategorię semantyczną tego typu formacji w wyrazach pospolitych, określić charakter znaczeniowy formantów nazwotwórczych, wreszcie przedstawić ich zasięg terytorialny. W swojej pracy H. Safarewiczowa uwzględniła dostępny materiał historyczny i współczesny. W przeglądzie toponimicznym dokonała podziału nazw na trzy grupy: dzierżawcze, topograficzne i kulturowe. Wśród nich najliczniejszą stanowią toponimy o charakterze posesywnym, tj. struktury ojkonimiczne i mikrotoponimiczne tworzone od nazwiska, imienia, nazwy zawodowej człowieka lub nazwy instytucji w momencie, gdy dany człowiek czy instytucja przestali być już właścicielami obiektu². Stosunkowo nielicznie w analizowanym materiale reprezentowane są nazwy topograficzne i kulturowe.

Uzupełnieniem, ale także i w pewnych kwestiach głosem polemicznym wobec ustaleń H. Safarewiczowej jest artykuł P. Smoczyńskiego³. Jego autor podał m.in. w wątpliwość zaliczanie wielu nazw do miana struktur dzierżawczych. Wyróżnie-

Dr MARIUSZ KOPER – asystent w Katedrze Języka Polskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Katedra Języka Polskiego KUL, Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: mkoper@kul.lublin.pl

¹ H. Safarewiczowa, *Nazwy miejscowe typu Mroczkowizna, Klimontowszczyzna*, Wrocław 1956.

² Tamże, s. 20-21.

³ P. Smoczyński, *Uzupełnienie do pracy H. Safarewiczowej. Nazwy miejscowe typu Mroczkowizna, Klimontowszczyzna*, „Onomastica” 4(1958), s. 41-55.

nie tego typu semantycznego w poszczególnych wypadkach powodować może duże trudności. Wyraźne przechylenie szali na stronę reprezentatywnych nazw dzierzawczych częstokroć bywa dyskusyjne, a podanie nazwy odosobowej nie jest tutaj bynajmniej ostatecznym kryterium rozstrzygającym⁴. Istotnym wyznacznikiem może być bowiem występowanie nazwy również w roli *stricte* terenowej, pojawienie się jej w postaci wyrazu pospolitego, czy też jej istnienie o tej samej podstawie z innym niedierzawczym sufiksem. Podążając tym tropem, nazwę terenową *Koryczna* zalicza do struktur topograficznych, gdyż znany jest apelatyw *koryczna* w znaczeniu ‘parów, wklęsłość w kształcie koryta’. Podobnie mikrotoponim *Parszczyzna* włącza do tej klasy, znajdując nazwę pola *Parszczyzny*, objaśnioną jako pole używane niegdyś na kopce do kartofli. Dodatkową motywacją może być apelatyw *parsk* również w znaczeniu ‘par, duszna parność’⁵.

Analogiczne przykłady można odnaleźć w mikrotoponimii osiemnastowiecznej ziemi chełmskiej. Nazwa terenowa *Burakowszczyzna* może mieć znaczenie dzierzawcze i pochodzić od nazwiska *Burak* lub *Burakowski*. Ze względu na rodzaj obiektu (pole) nie można jednak tutaj wykluczyć miejsca, gdzie uprawiano buraki. Wtedy też miałyby znaczenie kulturowe. Podobnie miano *Chudobowszczyzna*, poza znaczeniem posesywnym, może mieć semantykę kulturową, w związku z apelatywem *chudoba* ‘bieda, ubóstwo, niedostatek’; gwarowe ‘mie- nie ubogiego, gospodarstwo, skromny dobytek, inwentarz żywy, bydło’. Nie można także wykluczyć interpretacji fizjograficznej od *chudoba* w znaczeniu ‘jałowa, nieurodzajna ziemia’. Przedstawione wątpliwości, brak wiedzy pozajęzykowej, jaką w przypadku zbierania nazw drogą eksploracji terenowej może być dodatkowa informacja od użytkowników mikrotoponimów, a mian zebranych w trakcie kwerendy archiwalnej, notacji źródłowej o właścicielu obiektu, każe traktować te oraz podobne onimy jako struktury niejednoznaczne.

Osiemnastowieczne nazwy terenowe dawnej ziemi chełmskiej z formantem *-izna* oraz *-szczyzna*, w których możliwa jest dwojaka, a nawet trojaka interpretacja semantyczna, przedstawiam w kolejności alfabetycznej. Słownikowym hasłem jest nazwa terenowa podana w brzmieniu polskim, zgodna ze współczesną normą ortograficzną, wynotowana jako ostatnia przy zachowanych właściwościach fonetycznych oryginału. Dalej następuje bliższa charakterystyka obiektu (pole, łąka, las itp.) oraz jego lokalizacja względem najbliższej miejscowości oraz historycznej przynależności administracyjnej. W przypadku nazw położonych obecnie poza granicami Polski podaję infor-

⁴ Tamże, s. 44.

⁵ Tamże, s. 45.

mację o ich współczesnej przynależności państwowej (Ukraina, Białoruś). Kolejnym segmentem hasła słownikowego są zapisy źródłowe, podane w porządku chronologicznym z uwzględnieniem roku zapisu oraz źródła, z którego zostały wyekscerpowane. W drugiej części hasła jest krótki komentarz etymologiczny. Przedstawiony sposób prezentacji materiału uwzględnia kontekst polski i ukraiński ze względu na językowo mieszany obszar etniczny dawnej ziemi chełmskiej. W końcowej części pracy umieszczam wykaz skrótów. Dotychczas niepublikowany materiał mikrotoponimiczny wyekscerpowany został z Archiwum Państwowego oraz Archiwum Diecezjalnego w Lublinie.

ZESTAWIENIE NAZW

Barwinkowszczyzna – połowica pola (Kulik), pow. chłm.: *Barwinkowszczyzna* 1752 KGCH 54 k. 502.

Barwinkowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Barwinek* SSNO I 106 lub **Barwinkowski*, te zaś w związku z *barwinek* ‘gatunek rośliny’ (ukr. *barwinok*); 2) fiz. określająca miejsce, na którym rósł barwinek o genezie jw.

Burakowszczyzna – pole (Czarnołozy), pow. chłm.: *burakowszczyzna* 1736 KGCH 38 k. 823.

Burakowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Burak* lub *Burakowski* SNWsp I 568, te zaś w związku z *burak* (ukr. *bur’ak*, pożyczka z pol. BrSE 49), por. SafN 83; 2) fiz. określająca miejsce, na którym rosły buraki od ap. jw.

Chudobowszczyzna – pole (Cyców), pow. chłm.: *Chudobowszczyzna* 1785 CHKG 114 k. 94; ts. 1793 CHKG 135 k. 76.

Chudobowszczyzna. N. wieloznaczna. 1) dzier. od n. os. *Chudoba* SSNO I 346 lub **Chudobowski*, te zaś w związku z *chudoba* ‘bieda, ubóstwo, niedostatek’; gwar. ‘mienie ubogiego, gospodarstwo, skromny dobytek, inwentarz żywy, bydło’ Rymut I 87, SW I 306 (ukr. *chudoba* ts. SUP 489, wsp. ‘bydło’); 2) kult. od *chudoba* jw.; 3) fiz. od *chudoba* w znaczeniu ‘jałowa, nieurodzajna ziemia’ BorekG 94.

Gorajewszczyzna – grunty (Łopiennik), pow. kras.: [do] *Gorajewszczyzny* 1773 WDCH 163 k. 334.

Gorajewszczyzna. N. dzier. od n. os. *Goraj* SSNO II 164 lub *Gorajewski* SN-Wsp III 440, te zaś w związku z *goraj* : *góra* (ukr. *horaj* : *hora*). Nie można wykluczyć związku nazywanego obiektu z ap. *goraj* : *góra*, na oznaczenie ob-

szaru wyżynnego, pagórkowatego. Wtedy n. fiz., por. *Kraǳy Goraj* (ukr. *Kruǳyj Horaj*) – wzniesienie na Roztoczu Wschodnim.

Hubowizna – grunty (Łopiennik), pow. kras.: *Hubowizna* 1773 WDCH 163 k. 334.

Hubowizna. N. wieloznaczna. 1) dzier. od n. os. *Huba*, por. kres. *Huba* SSNO II 320, ta zaś od ukr. *huba* ‘warga, usta’ (pol. *gęba* ‘twarz, usta’) SISE I 271; 2) kult. od *huba* ‘włóka, grunt’, ‘gospodarstwo wybudowane w polu, kolonia’ SW II 69; 3) fiz. od ukr. *huba* ‘grzyb’ (pol. *huba*, pożyczka z ukr. BrSE 173), dla oznaczenia „hubowego” lasu. N. ta reprezentuje typ kolektywów, jak w kasz. *dąbowizna* ‘las dębowy’, *besżzna* ‘zarośla bzowe’ GrHist 217.

Jaworszczyzna – pole w dobrach lubom., star. lubom. (Ukraina): *Jaworszczyzna* 1773 WDCH 163 k. 1225.

Jaworszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Jawor* SSNO II 468-469 lub *Jaworski* Ibidem II 469, te zaś w związku z *jawor* (ukr. *jawir* < *jawor*), por. *Jaworszczyzna* SafN 105; 2) fiz. od *jawor* jw.

Kadylszczyzna – pole (Niewierz), star. rat. (Ukraina): *Kadylszczyzna* 1770 CHKG 116 k. 12; *Kadylszczyzna* 1771 CHKG 117 k. 19; ts. 1793 CHKG 129 k. 25.

Kadylszczyzna > *Kadylszczyzna*. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. kres. *Kadył(a)* SSNO II 517 lub **Kadyłski*, te zaś w związku z ukr. *kadyty* (pol. *kadzić*); 2) fiz. od ukr. *kadyto* (pol. *kadzidło*), dla oznaczenia w sposób metaforyczny miejsca parującego, por. n. m. typu *Kadzidła*, *Kadzidło*, *Kadzidłowa* WUN II 7.

Kalinowszczyzna – ogród w star. rat. (Ukraina): *Kalinowszczyzna* 1763 WDCH 159 k. 569; *Kalinowszczyzna* 1764 WDCH 161 k. 569.

Kalinowszczyzna > *Kalinowszczyzna* (*szcz* < *wszcz*, por. *Ostroszczyzna*) N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Kalina* SSNO II 520 lub *Kalinowski* Ibidem II 521, te zaś w związku z *kalina* (ukr. *kałyna*); 2) fiz. od *kalina* (ukr. *kałyna*), por. SafN 41, 66, 107, 192, 229.

Karpowszczyzna – pole (Czerniejów), pow. chłm.: *Karpowszczyzna* 1774 CHKG 119 k. 92.

Karpowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Karp* SSNO II 539 lub *Karpowski* SNWsp IV 512, te zaś w związku z *karp*, *karpa* jw.; 2) kult. oznaczająca miejsce na porębie od ap. jw., por. SafN 258.

Kokoliwszczyzna – pole (Sobibór), pow. chłm.: *Kokoliwszczyzna* 1789 CHKG 131 k. 204; *Kokoliwszczyzna* 1793 CHKG 135 k. 139.

Kokoliwszczyzna. N. dzier. od n. os. *Kokol(a)* Rymut I 424 lub *Kokotowski* SNWsp V 63, te zaś w związku z pierwiastkiem dźwiękonaśladowczym *kok-*, por. *kokot* ‘kogut’, *kokosz* ‘kura, kwoka’ BrSE 244, por. n. os. *Kokalewski* SSNO III

45. Być może *Kokoliwszczyzna* < **Kukoliwszczyzna* (*o* < *u* w wyniku upodobnienia na odległość, także ucieczka od ukr. ukania). Wtedy byłaby to n. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Kukoł(a)* SNWsp V 397 lub **Kukoliwski*, por. n. os. *Kukolewski* Ibidem, te zaś w związku z ukr. *kukil'* (pol. *kąkol*); 2) fiz. od ukr. *kukil'* jw.

Kołpaliowszczyzna – pole (Szcudrochoszcze), star. rat. (Ukraina): *Kołpaliowszczyzna* 1770 CHKG 116 k. 8.

Kołpaliowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) kult. w związku z ap. *palić koły* (ukr. *pałyty koły*), dla oznaczenia miejsca po wypalonym lesie, por. n. m. typu *Palikije*, *Paliwoda*, *Paliwody* WUN II 673-674; 2) dzier. od n. os. **Kołpal* lub **Kołpalski*, te zaś być może w związku z ap. jw.

Kopiwszczyzna – ogród (Huta), star. lubom. (Ukraina): *Kopiwszczyzna* 1773 CHKG 118 k. 18; ts. 1792-1796 CHKG 114 k. 144.

Kopiwszczyzna. N. wieloznaczna. 1) kult. w związku z a) *kopać*, por. *kopanina* 'karczowisko wzięte pod uprawę, nowina' SSStp III 339; 'spalenisko w lesie skopane dla zasiewu zboża' Lubaś 140 (ukr. *kopaty*); b) *kopa* 'pagórek nienaturalny, lecz ręką ludzką „skopany”' BrSE 254; 2) dzier. od n. os. *Kopa* SSNO III 74 lub *Kopowski* SNWsp V 138, te zaś od ap. jw.; 3) fiz. w związku z *kopa* 'błoto, małe jezioro' RosN 151.

Kuczowszczyzna – pole (Uhrusk), pow. chłm.: *kuczowszczyzna* 1739 KGCH 41 k. 335.

Kuczowszczyzna. N. wieloznaczna. 1) dzier. od n. os. *Kucz(a)* SSNO III 185 lub *Kuczowski* Ibidem 187, te zaś w związku ze stp. i gwar. *kuczeć* 'siedzieć w kucki, siedzieć skuliwszy się', por. gwar. *kuczyć* 'przykrzyć sobie' Zier 234, też 'karczować' Mrózek 35; 2) kult. lub fiz. od *kucza* 'buda kramna, jatka' BrSE 279 (ukr. *kuča* 'klatka' lub 'kępa drzew'). Zdaniem S. Hrabca ap. *kucza* 'nędna chata, buda, szafas' to pożyczka z ukr. HrabecK 3. Wtedy n. ter. pol.-ukr.

Łowszczyzna – pole (Klesztów), pow. chłm.: *Łowszczyzna* 1776 KGCH 173 k. 421.

Łowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Łowski* SNWsp VI 64, ta zaś w związku z *łowić* (ukr. *łowyty*); 2) kult. oznaczająca miejsce połowów od ap. jw. Formacja odczasownikowa, por. *Kopiwszczyzna*.

Oleskowszczyzna – niwka (Przewały), star. lubom. (Ukraina): *Oleskowszczyzna* 1780 KGCH 178 k. 1131.

Oleskowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) lokkult. ponowiona od n. pobliskiej wsi *Olesko* (dziś *Oles'k* na Ukrainie w obwodzie wołyńskim WO); 2) dzier. od n. os. *Olesko* SSNO IV 116 (ukr. *Ołesko* Hrin IV 557) lub **Oleskowski*, te zaś w związku z imieniem ukr. *Ołeksij* Hrin IV 557 (pol. *Aleksy*) MChrześ 181, por.

Oleszkowszczyzna (osiedle koło Mińska na Białorusi) od n. os. *Oleszkowicz* SafN 138.

Ostroszczyzna – łąka, pole (Krupe), pow. kras.: *Ostrowszczyzna* 1779 CHKG 125 k. 13; *Ostroszczyzna* 1783 KGK 81 k. 399.

Ostrowszczyzna > *Ostroszczyzna* (*szcz* < *wszcz*, por. *Kalinoszczyzna*). N. dwuznaczna. 1) fiz. od *ostrów* ‘wyspa’ > ‘pole między smugami, łąkami; wzniesienie na łące lub polu; pole wśród lasu; sucha część wśród błota itp.’ (ukr. *ostriv* ts.) Tolstoj 116-118, por. *ostrów*, *ostrówek* ‘wyspa, kępa, kawałek pola między łąkami albo rowami, gaj, zarośla nad brzegiem rzeki’ Karł III 474, RymutN 120; 2) dzier. od n. os. *Ostrowski* SSNO IV 154, ta zaś w związku z *ostrów* jw.

Pilipowszczyzna – grunt (Pławanice), pow. chłm.: *Zaporszczyzna* 1746 KGCH 143 k. 261; *Pilipowszczyzna* czyli *Zaporszczyzna* 1748 KGCH 50 k. 64.

Pilipowszczyzna // *Zaporszczyzna*. N. dzier. od n. os. *Pilip* SSNO II 43 lub *Pilipowski* SNWsp VII 354, te zaś w związku z imieniem ukr. *Pyłyp* Hrin IV 559 (pol. *Filip* MChrześ 216), por. n. os. *Pilipowicz* SafN 144. Druga forma *Zaporszczyzna* to n. wieloznaczna. 1) dzier. od n. os. *Zapor(a)* SNWsp X 429 lub *Zaporski* Ibidem, te zaś w związku z a) *zapora* ‘przeszkoda, zasuwą w drzwiach’ Rymut II 725; b) *zaprzeć (się)* (ukr. *zapertys’a*); 2) kult. od *zapora*; 3) fiz. od ap. jw., por. *Zawadów* od *zawada* ‘przeszkoda’ Linde VI 932 (ukr. ts. Hrin II 11). N. oznaczająca obiekt (zwykle naturalny): las, potok, wąwóz, który stanowi przeszkodę na drodze do sąsiadujących z nią miejscowości. Najczęściej dotyczy to miejsc niedostępnych lub pozostających na uboczu MakS 32.

Puszczkowszczyzna – obszar (Kraśniczyn), pow. kras.: *Puszczkowszczyzna* 1781-1789 KGK 90 k. 369.

Puszczkowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Puszczyk* SSNO VII 202 lub *Puszczkowski* SNWsp VII 624, te zaś w związku z *puszczyk* (ukr. *puščyk*); 2) fiz. od *puszczyk* jw.

Rossochowszczyzna – pole (Zgorany), star. lubom. (Ukraina): *Rossochowszczyzna* 1773 CHKG 118 k. 7.

Rossochowszczyzna. N. dwuznaczna. 1) fiz. od *rozsocha* > *rosocha* ‘odnoga u drzew, u rogów’ Linde V 136 (ukr. *rozsochy* ‘miejsce, gdzie cokolwiek się rozdwa’ Hrin IV 58, boj. *rosocha* ‘miejsce, gdzie rozchodzą się dwie drogi, dwa pasma górskie, dwie rzeki’ RudB 29, por. ukr. *rozsochawatyj* ‘rozłożyste drzewo; dąb, grusza’ Zaleski 144); 2) dzier. od n. os. *Rosocha* SSNO IV 490 lub *Rossochowski* Ibidem, te zaś w związku z *rosocha* jw.

Rutowszczyzna – grunty (Jaślików), pow. kras.: *Rutowszczyzna* 1789 KGK 90 k. 427.

Rutowyszczynna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Ruta* SSNO IV 521 lub *Rutowski* SNWsp VIII 199, te zaś w związku z *ruta* ‘roślina z rodziny rutowatych’ SW V 778 (ukr. *ruta*) 2) fiz. od *ruta* jw.

Skopszczyzna – łąka (Niewirków), pow. chłm.: *Skopszczyzna* 1703 KGG 103 k. 971.

Skopszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Skop* SNWsp VIII 459 lub **Skopski*, te zaś w związku z ukr. *skop* ‘trzebiony baran’ Hrin IV 139 (pol. *skop* ts.); 2) kult. od a) *skop*, dla oznaczenia miejsca wypasu, przebywania owiec; b) *skopić* ‘trzebić’ (ukr. *skopyty*), być może dla oznaczenia miejsca na porębie. Niewykluczone, że n. ta ma związek z ukr. *skop* ‘miara objętości; danina’ (por. strus. *ськopyти* ‘zebrać’) ŁesiówW 48.

Skrzypczyszczyna – łąka (Kraśniczyn), pow. kras.: *Skrzypczyszczyna* 1781-1789 KGG 90 k. 368.

Skrzypszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Skrzyp* SSNO V 102 lub *Skrzypski* SNWsp VIII 479, te zaś w związku ze *skrzyp*, *skrzypiec* (ukr. *skryp*, *skrypity*); 2) fiz. od *skrzyp* jw.

Szcikowszczyzna – ogród (Zdomyśl), star. rat. (Ukraina): *Szcikowszczyzna* 1770 CHKG 116 k. 21.

**Szcikowszczyzna* > *Szcikowszczyzna* (*szci* < *czé* w wyniku rozpodobnienia, por. *dwanaście* < *dwanacście* Łoś I 291). Wtedy n. dzier. od n. os. *Czci* SNWsp II 263 lub **Czciowski*, te zaś w związku z *czcié* (ukr. *čestyty*) lub imionami złożonymi na *Czci-* typu *Czciabor* Malec 77. Niewykluczone, że to pierwotna **Ścikowszczyzna* (*śé* > *szé*). Wtedy n. dwuznaczna. 1) fiz. w związku ze *ściekać* (ukr. *stikaty*); 2) dzier. od n. os. **Ściek* lub **Ściekowski*, te zaś w związku ze *ściekać* jw.

Szklinszczyzna – grunt (Pławanice), pow. chłm.: *Szklinszczyzna* 1746 KGCH 143 k. 261.

Szklinszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Szklina* lub *Szklinski* KGCH 143 k. 261, te zaś w związku ze *szkło* (ukr. *škto*, pożyczka z pol. Rich 120); 2) fiz. od *szklnić się* skontaminowane ze *szklić się* BrSE 549, dla oznaczenia miejsca jasnego, błyszczącego, por. n. m. *Świtlica* w związku z ukr. *switło* (pol. *światło*), dla oznaczenia miejsca jasnego, świetlistego.

Świeciszczyna – pola dworskie (Jaślików), pow. kras.: *Świeciszczyna* 1789 KGG 90 k. 427.

Świeciszczyna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. **Świecisz* lub *Świecicki* SNWsp IX 454, te zaś w związku ze *świecić* : *świeca* (ukr. *swityty* : *swiča*); 2) fiz. oznaczająca miejsce jasne, widne, od ap. jw., por. n. m. *Szklinszczyzna*.

Topolszczyzna – łąka (Ziemlica), pow. chłm.: *Topolszczyzna* 1769 KGCH 168 k. 720.

Topolszczyzna. N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Topola* SSNO V 460 lub *Topolski* Ibidem, te zaś w związku z *topola* (ukr. *topol'a*); 2) fiz. od ap. jw.

Wereszczyzna – sianożęć (Żułtańce), pow. chłm.: *Wereszczyzna* 1774 KGCH 172 k. 195.

Wereszczyzna. N. dwuznaczna. 1) fiz. od ukr. *weres* (pol. *wrzos*); 2) dzier. od n. os. *Weres* SNWsp X 160 lub *Wereski* Ibidem 161, te zaś od ap. jw.

Werębkowszczyzna – pole (Uhrusk), pow. chłm.: *Werębkowszczyzna* 1739 KGCH 41 k. 335.

**Wyębkowszczyzna* > *Werębkowszczyzna* (*e* < *y* w związku z zachwianiem repartycji głosek *e*, *y* w ukr., także pol. *yR* > *eR*). N. dwuznaczna. 1) dzier. od n. os. *Wyębek* SNWsp X 368 lub *Wyębkowski* Ibidem, te zaś w związku z *wyrąbać*, *wyrąb* ‘miejsce wyrąbane w lesie’ Rymut II 710 (ukr. *wyrubaty*, *wyrub*); 2) kult. oznaczająca miejsce wyrąbane, wycięte, być może na porębie, od ap. jw.

Zaporszczyzna – pole (Orzechów Nowy), pow. chłm.: *Zaporszczyzna* 1746 KGCH 143 k. 820.

Zaporszczyzna. Znaczenie i geneza n. jw., zob. *Pilipowszczyzna*.

Z powyższego przeglądu wynika, że niejednokrotnie trudno jest jednoznacznie ustalić typ znaczeniowy mikrotoponimów na *-izna* i *-szczyzna*. W przypadku pojawiających się wątpliwości najbezpieczniejsze wydaje się stworzenie odrębnej kategorii nazw. Będą to miana o przejrzystej budowie morfologicznej, w których możliwa jest różnorodna interpretacja semantyczna.

SKRÓTY ŹRÓDEŁ I LITERATURY

BorekG	H. B o r e k, <i>Górny Śląsk w świetle nazw miejscowych</i> , Opole 1988.
BrSE	A. B r ü c k n e r, <i>Słownik etymologiczny języka polskiego</i> , Kraków 1927.
CHKG 114	Wizytacje i inwentarze cerkwi w dekanatach: chełmskim, dubienieckim, horodelskim, hrubieszowskim, lubelskim, lubomelskim, włodawskim i w niektórych innych dekanatach, 1767, 1770, 1771, 1781-1788, 1792-1796, 1801-1812 (syg. 114).
CHKG 116	Wizyty cerkiewne dekanatu rateńskiego [brak dat, około 1770?] (syg. 116).
CHKG 117	Protokół wizyt cerkwi dekanatu rateńskiego przez przewielebnego księdza Jana Podkowicza surrogata poleskiego od – Maksymiliana Ryłło biskupa chełmskiego i bełskiego delegowanego – komisarza sporządzony, 1771 (syg. 117).

- CHKG 118 Akta wizytacyjne dekanatów lubomskiego, ratneńskiego i kaszogrodzkiego przez mnie Faustyna Kaubę zakonu S.B.W. – przez – ks. Maksymiliana Ryłło biskupa chełmskiego i bełskiego delegowanego generalnego na dekanaty komisarza i wizytatora, 1773-1774 (syg. 118).
- CHKG 119 Akta wizyty generalnej dekanatów lubelskiego i krasnostawskiego i chełmskiego za instrumentem wydanym z kancelaryi JWImci ksiedza Maksymiliana Ryłły biskupa chełmskiego i bełskiego przez mnie Faustyna Kaube Zakonu S.B.W. regensa Seminarium Diecezji Chełmskiej i Bełskiej delegowanego generalnego wizytatora uczynionej, 1774 (syg. 119).
- CHKG 125 Wizyta dekanatu krasnostawskiego, 1779 (syg. 125).
- CHKG 129 Wizyta generalna dekanatu rateńskiego, 1780, 1792-1793 (syg. 129).
- CHKG 131 Akta dawne – zawierające wizyty i inwentarze [cerkwi w dekanatach: krasnostawskim, chełmskim, dubienieckim, lubelskim i niektórych w innych dekanatach], 1782, 1788-1789 (syg. 131).
- CHKG 135 Wizyta jeneralna dekanatów krasnostawskiego i lubelskiego [także chełmskiego i dubienieckiego], 1792-1793 (syg. 135).
- GrHist Z. K l e m e n s i e w i c z, T. L e h r - S p ł a w i ń s k i, S. U r b a ń c z y k, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1965.
- HrabecK S. H r a b e c, *Elementy kresowe w języku niektórych pisarzy polskich w XVI i XVII wieku*, Toruń 1949.
- Hrin B. H r i n ċ e n k o, *Stowar' ukraińskiego języka*, t. I-IV, Kijew 1907-1909.
- Karł J. K a r ł o w i c z, *Słownik gwar polskich*, t. I-VI, Kraków 1900-1911.
- KGCH 143 Księga Grodzka Chełmska, Relationum, manifestationum et oblatarum (dalej RMO) 143/20228.
- KGCH 168 Księga Grodzka Chełmska RMO 168/20253.
- KGCH 172 Księga Grodzka Chełmska RMO 172/20257.
- KGCH 173 Księga Grodzka Chełmska RMO 173/20258.
- KGCH 178 Księga Grodzka Chełmska RMO 178/20262.
- KGCH 38 Księga Grodzka Chełmska RMO 38/30365.
- KGCH 41 Księga Grodzka Chełmska RMO 41/20368.
- KGCH 50 Księga Grodzka Chełmska RMO 50/20377.
- KGCH 54 Księga Grodzka Chełmska RMO 54/20381.
- KGG 103 Księga Grodzka Grabowiecka RMO 103.
- KGK 81 Księga Grodzka Krasnostawska RMO 81/19800.
- KGK 90 Księga Grodzka Krasnostawska RMO 90/19809.
- Linde S. B. L i n d e, *Słownik języka polskiego*, t. I-VI, Warszawa 1807-1814.
- Lubaś W. L u b a ś, *Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego*, „Onomastica” 8(1963), s. 195-236; 9(1964), s. 123-163.
- ŁesiówW M. Ł e s i ó w, *Wzajemne oddziaływanie polsko-ukraińskie w świetle faktów językowych w średniowieczu*, w: *Dzieje Lubelszczyzny*, t. IV. *Między Wschodem a Zachodem*, cz. 1: *Kultura umysłowa*, red. J. Kłoczowski, Warszawa 1989, s. 41-52.
- Łoś J. Ł o ś, *Gramatyka polska*, cz. 1-3, Lwów–Warszawa–Kraków 1922-1927.
- Makś W. M a k a r s k i, *Nazwy miejscowości dawnej ziemi sanockiej*, Lublin 1986.

Malec	M. M a l e c, <i>Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych</i> , Wrocław 1971.
MChrześ	M. M a l e c, <i>Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce</i> , Kraków 1994.
Mrózek	R. M r ó z e k, <i>System mikrotoponimiczny Śląska Cieszyńskiego XVIII wieku</i> , Katowice 1990.
Rich	R. R i c h h a r d t, <i>Polnische Lehnwörter im Ukrainischen</i> , Berlin 1957.
RosN	S. R o s p o n d, <i>Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -ьsk-</i> , Wrocław 1969.
RudB	J. R u d n i c k i, <i>Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny</i> , Lwów 1939.
Rymut	K. R y m u t, <i>Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny</i> , t. I-II, Kraków 1999-2001.
RymutN	K. R y m u t, <i>Nazwy miejscowe północnej części dawnego województwa krakowskiego</i> , Wrocław 1967.
SafN	H. S a f a r e w i c z o w a, <i>Nazwy miejscowe typu Mroczkowizna, Klimontowszczyzna</i> , Wrocław 1956.
SISE	F. S ł a w s k i, <i>Słownik etymologiczny języka polskiego</i> , t. I-V, Kraków 1952-1982.
SNWsp	<i>Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych</i> , wyd. K. Rymut, t. I-X, Kraków 1992-1994.
SSNO	<i>Słownik staropolskich nazw osobowych</i> , red. W. Taszycki i in., t. I-VII, Wrocław 1965-1987.
SStp	<i>Słownik staropolski</i> , red. S. Urbańczyk, t. I-XI, Warszawa 1953-2002.
SUP	A. I w c z e n k o, <i>Słownik ukraińsko-polski</i> , Lublin 2003.
SW	<i>Słownik języka polskiego</i> , red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, t. I-VIII, Warszawa 1900-1927.
Tołstoj	N. I. T o ł s t o j, <i>Słow'anskaja geografičeskaja terminologija. Semasiologičeskije et'udy</i> , Moskwa 1969.
WDCH 159	Acta visitationum sub... episcopo chełmensi 1763, k. 641, (Rep. 60 A 159).
WDCH 161	Acta visit. Generalis dioecesis Chełm... 1763-1765, k. 662, (Rep. 60 A 161).
WDCH 163	Visitatio ecclesiarum dioecesis Chełmensis 1772-1776, k. 2196, (Rep. 60 A 163).
WO	<i>Wołyns'ka Oblast' 1:200 000. Piwdenna častyna</i> , Ukrajina 1999.
WUN	<i>Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce</i> , t. I-III, Warszawa 1980-1982.
Zaleski	J. Z a l e s k i, <i>Nazwy miejscowe Tarnopolszczyzny</i> , Wrocław 1987.
Zier	K. Z i e r h o f f e r, <i>Nazwy miejscowe północnego Mazowsza</i> , Wrocław 1957.

INNE SKRÓTY

ap.	apelatyw	lubom.	lubomelski
boj.	bojkowski	n.	nazwa
chłm.	chełmski	n. m.	nazwa miejscowa
dzier.	dzierzawczy	n. os.	nazwa osobowa
fiz.	fizjograficzny	pol.	polski
gwar.	gwarowy	por.	porównaj
jw.	jak wyżej	pow.	powiat

k.	karta	rat.	ratneński
kas.	kaszubski	star.	starostwo
kras.	krasnostawski	stp.	staropolski
kres.	kresowy	syg.	sygnatura
kult.	kulturowy	ts.	tak samo
lok.	lokalizujący	ukr.	ukraiński
lokkult.	lokalizującokulturowy	wsp.	współczesny

ON THE TERRITORY NAMES WITH THE SUFFIXES *-IZNA* AND *-SZCZYŻNA*

S u m m a r y

The paper presents the eighteenth-century territory names of the former Chełm area with the formants *-izna* and *-szyżna*. They are name-making formations in which one may find possessive or physiographic, possessive or cultural, possessive, physiographic or cultural semantics. The problem is complex therefore we must treat such microtoponyms as ambiguous.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: mikrotoponimia, nazwy terenowe, dzierżawcze, fizjograficzne, kulturowe, dwuznaczne i wieloznaczne.

Key words: microtoponymy, territory names, possessive, physiographic, cultural, ambiguous.